

Hij leerde jonge journalisten het verschil tussen een officier van justitie en een rechter. Rechtbankverslaggever Jac. van Veen (77), naar wie zelfs een prijs werd vernoemd, heeft na een carrière van ruim 50 jaar definitief de pen neergelegd. De rechterlijke macht kan opgelucht ademen.

'Het is genoege geweest'

Door Theo Gerritse

AMSTERDAM - Tot z'n laatste snik blijft Jac. van Veen de journalistieke leermeester. 'Heb je dat allemaal', vraagt hij bezorgd achter het appeltjebak in een uitspanning van de hoofdredacteurlijke Boelbaan. 'Want het moet wel een interessant verhaal voor de lezer worden. Met pittige tussenkopjes.'
Oude tijden komen even tot leven. Als onnaversers verslaggever met de grote meester mee naar spraakmakende processen, zoals dat tegen de ontspoorde notaris Jesse Slijs-Stroom, waar mr. Slagter, de president, zich liet gaan door haat te vragen. 'Mevrouw Slijs, huilt u wel eens?' Of naar karatekonink en stuntman Ion Blumming, die als 'slacht offer van een grote rechterlijke dwaling' weer eens voor het hokje stond.
Van Veen was toen al een autoriteit in zijn vakgebied. Niet alleen door zijn verslaggeving van rechtszaken bij zijn toenmalige werkgever Het Parool, maar nog meer door zijn column. De rechten van de mens en de mensen van het recht. Daarin hield hij de gedragingen van de rechterlijke macht tegen het licht. Wat in dat gesloten wereldje vaak niet op prijs werd gesteld. 'Zich, heeft die Van Veen wel rechten gestudeerd?', merkte toen mr. Herman Sandberg, de hoofdredacteur van Het Parool. 'Nee? Waarom laat je de vent dan niet studeren?' Waarop Sandberg riepsteerde: 'Dat mag van mij best: desnoods op kosten van de krant. Maar zodra hij is afgestudeerd, moet hij meteen met zijn rubriek stoppen. Want dan staat hij er niet vrij meer tegenover.'
Geluward met de Prijs voor de Nederlandse Dagbladjournalistiek (in 1979, voor zijn journalistieke bijdragen over de proces tegen de driejarige moordenaar Hans van Z.) ging Van Veen in 1984 met de vut. Inmiddels was zijn aanzien in het wereldje van beffes en toga's zo gestegen, dat hij een groots afscheid kreeg. Een rechter tot Van Veen: 'Ze zijn waarschijnlijk blij dat je ophangert met je eeuwige kritiek.' 'Waarom een raadsheer van het hof (weer iets hoger) die de oepmerking hoorde, de journalist toevoegde
..Natuurlijk had u niet

altijd gelijk, maar heel vaak toch wel. U schiedde ons als klootzakken zoals wij daar zaten op dat podium. Nee, dat heeft u niet letterlijk zo geschreven. Maar u dacht dat wel!'
Voor de kritische verslaggever werd de deze bijeenkomst zelfs een 'Jac. van Veen Persrijp' in het leven geroepen. Misschien was deze grote ierlandad ingegeven door opluchting, maar dan hadden ze zich in de vaderlandse paleizen van justitie toch lelijk miskeken.
Drie jaar later pakte Van Veen de pen weer op. Nu voor columns in Algemeen Dagblad en NvJ Nederland. 'In het AD schreef ik zes jaar lang een wekelijks kroniek 'Pauze van Justitie' en in VN tot voor kort tweewekelijks grotere beschouwingen.'
'De vut dwong mij drie jaar lang de pen te laten liggen. Twee jaar had ik daar weede mee. Iets boeken die ik ooit wegens tijdgebrek terzijde had gelegd. In het derde jaar begon het echter weer 'te kriebelen'. Met enige beroepsdeformatie. 'Nadat ik de drie jaar volledig had uitgezeten — dat kun je zo opschrijven — stelde ik mijzelf voorloopt in vrijheid.'
Zijn terugkeer op de persribune werd overigens met gemengde gevoelens ontvangen. 'Niet alleen bij de rechterlijke macht, maar ook bij sommige collega's. Waarom? Ik weet het niet. Misschien was ik als die Duitse soldaat, die jaren dood wordt gewaand en die, nadat iedereen in zijn omgeving de draad van het leven weer heeft opgepakt, plotseling terugkeert uit Russische gevangenschap.'
Een halve eeuw in de rechtbankjournalistiek. Begonnen nog in de tijd dat de rechtbank een onaanstaafbaar instituut was en rechters hallogoden waren. De Rotterdammer Van Veen begon zijn loopbaan in 1946 dan ook bij de plaatselijke editie van Het Vrije Volk. Rechtbankverslagen waren toen nog 'jolige stukjes', waarin de verdachte diende als kop van het stuk. Die werden voortgezet op het achterbalkon van tramlijn 4. 'Mijn vader stond nogal gereserveerd tegenover mijn keuze voor de journalistiek, tot dat hij op dat achterbalkon een stukje van mij hoorde te voorlezen.'
De jonge reporter onderscheefde zich in die tijd met van zijn collega's, zo bekent hij zoveel jaar later ruiterlijk. Hij

Jac. van Veen keert rechtbank na 50 jaar de rug toe

voelde aan de opdracht om met een leuk stukje thuis te komen. Het was amusement, het was de sfeer van die tijd. Van Veen had een voorkeur voor de stilvorm van de alliteratie. Boven een stukje over een matroos die Marinus heette en die bij een knokpartij met vier weigermike tikken op zijn ogen knock out was geslagen, kopte hij bijvoorbeeld Kits, kits, kits, kits. 'Warden de marine zoeklietsen uitgeschakeld?' Of over de morizame conversatie tussen een Chinese verdachte en zijn tolk: 'Tien ullen tonggywastiek tussen tolk en Tjep Tong. 'Ten ik het jaren later nog eens doorlas kreeg ik kromme tenen; zo plablos en banaal.'
De omslag kwam in de jaren 60. Van Veen was toen al overgestapt naar Het Parool. Zijn ergernis voor het wetnigpe begrip van de mensen in toga voor de gewone man' achter het breke groeide. Verdachten waren vaak schlemelen. Kleine mensen, die geen kritiek durfden te uiten op de 'humor van de rechter'. Welke magistraat durft nu nog wat de toenmalige rechter mr. De Bleeuwt zich vooroorloofde. Van Veen: 'Voor hem stond een vrouw die zich aan een onbevallig verspreid had schuldigmaakt. Zegt die rechter: 'Ik zal nu nog geen gevangenstraf opleggen. Ga nu maar gauw, anders bedenk ik me. Terwijl dat oude vrouwtje met haar poehoeid onder bulderend gelach van de publieke tribune de rechtszaal uitstruikelde, sprak de rechter tot de officier: 'De doot had nooit meer.'
De mensen werden geïntimideerd, zegt Van Veen. Neerbuigend werd er over verdachten gesproken (Dat vrouwtje is niet zo slim). Soms zelfs gedrumt. Van Veen haalde de geruchtmakende zaak aan van broeder Mathrus, die niet alleen het nieuws had gehaald doordat hij bevestigd was met Dries van Agt, toen minister van Justitie en later premier, maar ook doordat hij in zijn kloostercel een forse partij porno had

De officier van justitie in zijn requestoer. 'Deze homoseksuele, ook wel aangekempt als stuiploos.' Van Veen: 'Er was geen slip of de tongue, want het stond in zijn uitgeschreven tekst. Hier was sprake van kam beraad en rustig overleg.'
Van Veen stelde deze 'ontporenning' aan de kaak, toen zijn collega's nog houterige vorsten in hun kanten beelden. Eric Koch van De Telegraaf bijvoorbeeld: 'Die nacht had de doot een festmoes opgezet (parnaismoes). Of Henk Ullenhoeck van de Volkskrant: 'Een vrouw leeft niet van brood alleen (na dat het slachtoffer van een mishandeling na a zwing werd bij de dader act ter op de broomfiets sprong). Inmiddels is dat genre rechtbankjournalistiek vrijwel uitgestorven.
Van Veen zien ze trouwens niet meer in de rechtszaal. Redenen: fysiek gaat het hem wat minder en hij krijgt meer last van de tragische dood destijds van zijn 26-jarige dochter. Er speelt ook nog iets anders mee. De paleizen van justitie worden met de verhanding van de criminaliteit steeds ontgangelijker. Metal detectors, passie, fouilleren, etc. Van Veen: 'De wandelingen waar te veel van je informatie opdeed, zijn verdwenen. De kamere waar je met rechters, officieren en advocaten een broedje at zijn tot verboden gebied verklaard. Om langs werden die matregelen ook genomen in het gebouw aan de hoofdredelijke Prinsengracht, waar ik 40 jaar lang onbelemmerd heb kunnen rondzwerven. Godverdomme, dacht ik, zo is de maat vol. Er waren wel rechters die zelden u kunt mij altijd te spreken krijgen, dat is geen enkel probleem. Maar het ging mij juist om die informele contacten, die korte gedachtenwisselingen over actuele dingen bij het elkaar tegenkomen in de wandelingen.
Zijn besluit staat daarom vast. Van Veen, die onlangs werd geëerd met de Zilveren Cicerol van de afdeling Noord-Holland van de NVJ (Nederlandse Vereniging van Journalisten). 'Voor mij is het nu echt genoeg geweest.'